

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА

з історії зарубіжної літератури

На тему: Проблематика роману Оскара Уайлда «Портрет Доріана Грея»

Студентки 3 курсу

групи СОа15-20

спеціальності Середня освіта англійської,  
німецької та зарубіжної літератури

Карловіч Каріни

Керівник Мариненко Ю.

В.

Докт. філол. наук, професор

Національна шкала \_\_\_\_\_

Кількість балів: \_\_\_\_\_ Оцінка: ЄКТС \_\_\_\_\_

Члени комісії \_\_\_\_\_

(підпис)

(прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_

(підпис)

\_\_\_\_\_

(прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_

(підпис)

\_\_\_\_\_

(прізвище та ініціали)

Київ 2023 рік

## ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЕСПЕКТИ ЕСТЕТИЗМУ У РОМАНІ ОСКАРА ВАЙЛЬДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ» .....	5
1.1. Особливості естетизму як літературної течії.....	5
1.2. Формування естетичних поглядів О.Вайльда, історія створення «Портрет Доріана Грея» .....	8
РОЗДІЛ II. ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ РОМАНУ «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ» .....	13
2.1. Порухення філософсько-естетичних проблем у романі.....	13
2.2. Проблема морального падіння головного героя .....	17
ВИСНОВКИ .....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	25

## ВСТУП

### **Актуальність теми.**

У європейському літературному контексті естецизму провідним романом епохи Важливим романом доби Модерну є роман «Портрет Доріана Грея», що побачив світ у 1890 році. В основі художніх пошуків письменника у творі стала тема мистецтва. О. Вайльд широко розкриває проблему взаємодії життя та мистецтва, взаємозв'язок двох дійсностей: реальної та естетичної.

Творчість Оскара Вайльда, зокрема його художній світ, цікавила велику кількість науковців.

Незважаючи на чималу кількість статей, у яких було розглянуто літературну творчість письменника, окремі дослідження, присвячені аналізу проблематики роману відсутні.

Актуальність теми нашого дослідження спричинена потребою вивчення творчості Оскара Вайльда, а саме на основі роману «Портрет Доріана Грея» та дослідження проблематики роману через призму життєвих трагедій головного героя.

Творчість О.Вайльда досліджували такі українські дослідники, як: А. Градовський, В. Дмитренко, О. Мізінкіна, М. Стріха та ін.

**Мета** дослідження полягає у дослідженні проблематики роману О.Вайльда «Портрет Доріана Грея».

Для досягнення мети потрібно розв'язати такі **завдання**:

- дослідити особливості естетизму як літературної течії;
- визначити формування естетичних поглядів О.Вайльда;
- розглянути історію створення роману «Портрет Доріана Грея»;
- охарактеризувати порушення філософсько-естетичних проблем у романі;
- проаналізувати проблему морального падіння головного героя.

**Об'єкт дослідження** – роман «Портрет Доріана Грея» Оскара Вайльда.

**Предмет дослідження** – проблематика роману.

**Теоретико-методологічною основою дослідження** стали праці:

Градовський А. "Мистецтво - дзеркало, що відображає того, хто в нього дивиться, а не життя" (метафора портрету в романі Оскара Вайльда "Портрет Доріана Грея") / А. Градовський, М. Галушко // Літературознавство. Фольклористика. Культурологія. - 2012. - Вип. 11-12. - С. 145-151.

Дмитренко В. І. Концепт "Мистецтво" в романі О. Вайльда "Портрет Доріана Грея" / В. І. Дмитренко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. - 2018. - № 2. - С. 98-106.

**Методи дослідження:** теоретичний аналіз і теоретичний синтез, систематизація наукових даних із проблеми, описовий метод, системний аналіз контекстологічний аналіз.

**Теоретичне значення** роботи полягає в опрацюванні та систематизації теоретичної та практичної бази дослідження творчості Оскара Вайльда.

**Практичне значення** роботи полягає у тому, що матеріали дослідження можуть бути використані учителями-практиками для подальшого дослідження даної теми.

**Структура роботи** зумовлена метою і завданнями дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, що мають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (21 найменування). Загальний обсяг роботи – 26 сторінок, з яких 21– основний текст.

## РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЕСПЕКТИ ЕСТЕТИЗМУ У РОМАНІ ОСКАРА ВАЙЛЬДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ»

### 1.1. Особливості естетизму як літературної течії

Течія естетизму виникла у Англії в кінці 19 століття внаслідок реакції на пуританський стиль вікторіанської доби. Основною ідеєю було "мистецтво заради мистецтва" яка існувала ще з часів античності. Це течія виникла як як протилежність до течії реалізму який привернув увагу до соціальних проблем. Представники естетичної течії вважали, що література не має на меті моральної місії тобто вона не повинна виконувати навчання добру та справедливості, вона має бути байдуже до проблем добра та зла. Представники естетизму вважали, що мистецтво повинно служити лише красі, адже воно є вищою за життя.

Естетизм у Англії мав своїх попередників. Першими представниками, які виразно дивились на мистецтво та красу, як явища естетизму стали англійські поети, письменники та художники, які називали себе прерафаелітами.

«Прерафаелітське братерство» було створене у 1848 році. Основу «Братерства» склали поет Данте Габріель Россетті та художники Гент і Мілле, потім до них приєдналися брат і сестра поета – критик Вільям Майкл Россетті й поетеса Крістіна Россетті. Пізніше з прерафаелітами були пов'язані особистою дружбою і творчістю У. Моріс, А. Ч. Суїнберн, У. Пейтер, О. Бердслей. Прерафаеліти заперечували основи старого мистецтва і засуджували «антипоетичність» буржуазної дійсності. Прозаїчній «вікторіанській» Англії прерафаеліти протиставляли Давнє Середньовіччя, яке вони вважали царством живопису і поезії [11, с. 19].

Безпосередніми попередниками естетизму Вайльда були йогооксфордські вчителі – Рескін і Пейтер. Саме в них письменник навчився обожнювати красу в мистецтві й відходити від проблем буття у світ власних витончених відчуттів. Вайльд, який багато що сприйняв у прерафаелітів, Рескіна і Пейтера, сам перетворюється на теоретика естетизму. Головним у його переконаннях було служіння Красі, віра в значущість і важливість Мистецтва.

Естетичні погляди Вайльда мали міцне філософсько-літературне підґрунтя, ім'я якого — культ краси. Кредо естетизму — перетворення пороку в естетично прекрасне. І таке перетворення вважалося за вищу магію мистецтва, чарівність відвертості, нерозсудливість [21, с. 33].

Бьордслі та Вайльд — центральні фігури естетизму — викликали захват справжніх шанувальників і гвалт неприйняття захисників «старих завітів». Ілюстрації Бьордслі до «Жовтої книги» спричинили галас та обурення. Він був художником, який зважився відкинути пуританську сором'язливість співвітчизників і спотворив зображення людського тіла не для досягнення комічного ефекту, як у карикатуристів, а для надання більшої витонченості і психологічної індивідуальності образам.

Творчі здобутки митців цього напрямку мали значний вплив на розвиток мистецтва ХХ ст., зокрема на творчість англійських і російських символістів також на Т.С. Еліота і В. Вульф, М. Пруста та Дж. Джойса [11, с.23].

Особливість естетизму полягала в тому, що він, перебуваючи поза рамками пересічної моралі, діяв лише у сфері мистецтва, де «дозволене» і «недозволене» диктувалося волею митця і підлягало тільки суду естетичних законів. Естетизм виявив переваги художньої вигадки, уяви й майстерності художника перед копією життя

Тема мистецтва, образ і доля митця завжди знаходились у центрі уваги митців. Більшою або меншою вона мірою привертала увагу мислителів, письменників, живописців і скульпторів різних історикокультурних епох. Ще з „Одіссеї” Гомера відомий вражаючий образ сліпого співака Демодока, що співає при дворі короля Алкіноя. З давньогрецьких міфів прийшов у літературу образ митця Орфея, а давньоримський поет Горацій уперше осмислив роль і місце поета зокрема й мистецтва взагалі в суспільстві. Продовжити цей ряд можуть Е. Гофман, О. де Бальзак, М. Гоголь, Е. По, Дж. Лондон, Т. Манн, М. Булгаков. І це тільки знакові постаті світової літератури. В українській літературі — Т.

Шевченко, І. Франко, Леся Українка, М. Коцюбинський, Ліна Костенко та ін. [7, с. 98]

Ми можемо зробити висновок, що епоха естетизму за часів Вайльда мала свої особливості та принципи. На той період відбулися суттєві зміни і в суспільстві і в літературі. З'явилося протистояння консервативних традицій новим, був ускладнений культурний процес. Ідея що існувала ще з античних часів – «мистецтво заради мистецтва» – призвела до укорінення естетизму та його переваги у ХІХ ст.

Отже, доба естетизму за часів Оскара Вайльда характеризувалась своєрідними особливостями та принципами. У цей період відбулися важливі зміни у житті суспільства та у літературі. Культурний процес був скомплікований протистоянням двох традицій: традиційних та консервативних. У час естетизму ХІХ ст провідною ідеєю був лозунг, що мав свою основу ще з часів античності - «мистецтво заради мистецтва».

## 1.2. Формування естетичних поглядів О.Вайльда, історія створення «Портрет Доріана Грея»

Оскар Вайльд – видатний англійський поет, драматург, прозаїк, представник естетичної течії, у своїх творах зображував загальний рух тогочасної епохи та її художньо-естетичні пошуки.

У своїх теоретичних побудовах і в художній практиці Вайльд виразив очевидний інтерес і близькість як до своїх учителів, Джона Рескіна і Волтера Пейтера, так і до художніх відкриттів сучасного йому мистецтва. Як наслідок таких зацікавлень Вайльд видає у 1891 році книгу «Задуми» («Intensions»), де викладає свої погляди на мистецтво, яке повинно, за логікою автора, постійно повертатися до себе і тим самозбагачуватися. Той факт, що різні види мистецтва активно взаємодіють і взаємовпливають один на одного, є запорукою повноцінного розвитку як окремих мистецтв, так і його розвитку загалом; тому кожен з видів мистецтва привносить у розробку того чи того сюжету, образу, мотиву свої поетикальні засоби і перебирає на себе властивості суміжних художньо-естетичних феноменів. Таке розуміння Оскаром Вайльдом мистецтва, поза сумнівом, вплинуло на поетику його творів, в яких він випробовував нові методи і принципи побудови тексту, звертаючись до інших видів мистецтва. Отже, виявлення цих зв'язків стає необхідним кроком на шляху вивчення поетики його творів і є метою даної розвідки. Ми ставимо перед собою завдання виявити характер і принципи взаємодії словесно-художнього твору з іншими мистецтвами, насамперед живописом, на прикладі особливого жанру – літературної казки, якій Вайльд присвятив значну частину свого художнього спадку [10, с. 33].

Як особистість він був винятково оригінальним і в своїх думках, часто втілених в афористичні парадоксальні висловлювання, які перевертали з ніг на голову звичні кліше так званого „здорового глузду”, і в своїй зухвалій поведінці в товаристві, і в своєму вигадливо помітному одязі, у дивних смаках тощо [12, с. 10]

Парадоксальність і епатажність, постійне бажання дратувати оточення, кидати йому виклик своїми словами, вчинками, іронією, що межує з цинізмом, - усе це привертало до нього підвищену, навіть хворобливу увагу. Він не дозволяв своїм сучасникам бути байдужими. Одні ним захоплювалися, інших він обурював, у багатьох викликав бажання наслідувати свої естетські манери, екстравагантне вбрання, недбалу зухвалість, словесну еквілібристику. Та нікому з наслідувачів не вдалося повторити оригінал, тим більше перевершити його [9, с. 51]

Найбільше Вайльд поцінував думки двох професорів, ім'я кожного з яких багато важить в англійській культурі, — Джона Раскіна й Волтера Пейтера. Раскін був автором багатьох дослідницьких праць про античне мистецтво й філософію, особливий вплив на сучасників мали його роботи про мистецтво Відродження, які Вайльд назвав «святим письмом краси». Раскін обстоював ідею нерозривного зв'язку краси й правди, краси й добра, краси й справедливості. Ця ідея приваблювала багатьох молодих людей. О. Вайльд поділяв і висновок Пейтера: мистецтво надихається самим мистецтвом, існує воно лише задля себе, йому не потрібні інші обґрунтування.

Провідною у Вайльдових естетичних поглядах була думка про те, як недосконалі люди здатні творити красу, створювати прекрасне і як рукотворна краса впливає на життя людини. Вайльд довів до логічного завершення тезу представників Відродження: створений письменником досконалий образ впливає на життя й людей, тому що його починають наслідувати, прагнучи до краси й гармонії, і таким чином мистецтво перетворює життя. Ця теза обстоюється у книзі статей та діалогів «Задуми», яку відкриває трактат «Занепад мистецтва брехні». Трактатом цей твір можна назвати за змістом, але за формою він побудований як діалог. Підсумкові ж положення Вайльдової естетичної теорії, яка окреслилась у трактаті «Занепад мистецтва брехні», дослідник визначив так:

1) мистецтво ніколи не виражає нічого, крім себе самого; воно живе своїм життям, незалежним від реальності, а тому знаходиться в опозиції до часу;

2) усе погане у мистецтві виникає від безпосереднього звернення до життя й природи, котрі можуть слугувати мистецтву матеріалом, але лише після «перекладу» їх мовою художньої умовності;

3) життя наслідує мистецтво, а не навпаки; відбувається це через те, що мистецтво пропонує «певні прекрасні форми», за допомогою яких життя, власне, і може зрозуміти й усвідомити себе [18, с.175].

Суперечливими були погляди Вайльда і на проблему співвідношення краси й моралі. «Мораль завжди стає останнім притулком людей, які не розуміють краси», — стверджує він в есе «Істина личин», котре також увійшло до книги «Задуми». А в есе «Пензель, перо і отрута», все з тих же «Задумів», Вайльд переконує, що художні творіння й особисті моральні якості митця — різні поняття, тому результат творчості повинен оцінюватися незалежно від моральних якостей творця.

Однак у художній практиці Вайльд часто суперечив власним естетичним деклараціям. Яскраво віддзеркалилось це в романі «Портрет Доріана Грея». Вайльдівський герой власним життям відстоював позаморальність краси, але у фіналі роману він покараний за це. З цього зовсім не випливає, що Вайльд брав на себе право моралізувати і повчати. Остання теза передмови до роману твердить: «Будь-яке мистецтво не дає жодної користі» [3, с. 3]

Найважливішим етапом життя і творчості Оскара Вайльда став його єдиний роман – «Портрет Доріана Грея». Дослідники називають його одним із найбільш загадкових творів Оскара Вайльда. Все — від історії його створення до провідної ідеї, яку автор втілює у своїх образах — викликало подив сучасників і суперечки дослідників. Однак роман цей справедливо вважають яскравою пам'яткою декадентської доби.

У ньому відчувається вплив готичних романів про людину, яка продала душу дияволу за вічну красу та молодість. Роман має дуже цікаву історію створення. Одного дня, у майстерні свого друга, художника Безіла Уорда письменник побачив натурщика, який вразив його дивовижною красою. Оскар викрикнув: «Як шкода, що і йому неunikнути старості з усією її відразливістю!»

І Безіл на це відповів, що кожен рік малюватиме новий портрет, аби природа залишала свої невблаганні знаки на полотнищі, а не на зовнішності «херувима», котрого побачив Вайльд

Оглядаючи творчий і життєвий шлях письменника, ми намагалися довести, що така творча особистість, якою постав Оскар Вайльд на арені світової літератури, попри всю свою неповторну індивідуальність, могла з'явитися лише в певну, декадентську, добу. Характеризуючи роман «Портрет Доріана Грея», спробуємо показати, як естетичні і світоглядні принципи декадансу, втілені у романі, виявили і неповторну індивідуальність письменника.

Відомо, що О. Вайльд написав «Портрет Доріана Грея» на замовлення одного американського журналу. Написав у рекордно короткий строк — трохи більше ніж за два тижні, бо уклав парі, що здатен створити роман саме у такий термін. У липні 1890 р. роман опублікували в американському журналі «Ліппінкотс Манслі Мегазін». Журнальна публікація «Портрета Доріана Грея» мала широкий резонанс, і письменник вирішив видати твір окремих виданням, доопрацювавши окремі глави, аби зробити твір «вагомим», тобто більшим за об'ємом, бо в англійській літературі того часу склалися певні традиції щодо роману. Саме для цього окремого видання О. Вайльд написав і відому «Передмову», що складається з 25 афоризмів. В афоризмах у парадоксальній формі була викладена естетична теорія О. Вайльда. У квітні 1891 р., набувши нового вигляду, роман вийшов окремою книжкою.

Творчість англійського письменника О. Вайльда відома кожному українському школяреві, адже його казки й „Портрет Доріана Грея” вивчають у шкільному курсі зарубіжної літератури. Проте амплітуда й частотність досліджень творчості письменника в українському літературознавстві незначні [7, с. 100]. М. Стріха, один із сучасних українських перекладачів і дослідників творчості англійського письменника, пояснює це тим, що „Українські перекладачі-модерністи початку ХХ століття здебільшого не знали англійської (в центрі уваги через те були польська, російська, німецька та французька

літератури)» [19, с. 139]. Також на інертності рецепції українців творів О. Вайльда „фатально позначилися обставини трагічного ХХ століття» [19, с. 142]. «Портрет Доріана Грея» — єдиний роман О. Вайлда, який був негативно сприйнятий більшістю читачів та критиків одразу ж після публікації [14, с. 19]. в кінці ХІХ — на початку ХХ ст. роман О. Вайлда відходив далеко від звичних поглядів у мистецькому середовищі. Цього письменника навіть порівнюють із Фрідріхом Ніцше (стаття Кейт Хекс), називаючи обох «повстанцями в ім'я Краси». У романі О. Вайлд демонструє повстання проти вікторіанської догматичності та віянь свого часу та не просто змушує адресата співпереживати, а й спільно творити естетичне ціле за посередництвом наратора, категорії Іншого, адже оповідь ведеться від 3-ої особи. [14, с. 20]. Найбільш яскравим представником естетизму являється О. Вайльд, який вважав, що мистецтво керує світом, а реальність вигадали люди.

Вайльд відокремлював естетику від етики і заперечував зв'язок мистецтва з мораллю. Він був людиною, яка має свої власні погляди та переконання. Проте у своїх художніх творах Вайльд часто суперечив власним естетичним переконанням. Тому сучасники його називали «Принцом парадоксу». Стосовно естетизму Оскар Вайльд мав свої власні погляди. Сенсом його життя стає поклоніння мистецтву та красі. Прибічник самодостатності мистецтва, Вайльд вважав, що мораль не впливає на митця та його творчість. Мистецтво розвивається самостійно і на нього ніщо не впливає [16, с.13]. Тому на основі своїх поглядів щодо естетизму письменник окреслює головні принципи, які все ж таки відрізнялися від принципів естетизму.

Отже, Оскар Вайльд став одним із найяскравіших представників англійського естетизму. Він керувався думкою, що світом керує мистецтво, заперечував, що існує зв'язок моралі з мистецтвом та розрізняв поняття етики та естетики. Але, у своїй художній творчості письменник йшов на протиположність своїм поглядам та переконанням. Для Оскара Вайльда сенсом життя було служіння мистецтву та красі.

## РОЗДІЛ II. ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ РОМАНУ «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ»

### 2.1. Порухення філософсько-естетичних проблем у романі

У картині світу Оскара Вайльда основним є мистецтво. У романі «Портрет Доріана Грея» воно є всюди, навіть у діалогах головних героїв.

В. Дмитренко зауважує що закінчення роману доводить що увесь твір твір містить у собі таку основну думку, що мистецькі шедеври є безсмертними. [7, с. 100].

Увесь сюжет місяця навколо погляду людини на мистецтво: створення портрету, споглядання на нього, зміни героя та зміни портрету під час певних дій головного героя. [15, с. 53].

Коли Безіл зустрів юного Доріана, він отримав нову порцію натхнення. Його надихнула досконала краса юного хлопця він малюючи картину отримав передчуття для відкриття нового стилю нової манери письма та відчуває є новий приплив енергії та сил. *«Зустріч з Доріаном неначе дала мені ключ до чогось нового у живописі, відкрила мені нову манеру письма. Тепер я бачу речі в іншому світлі і все сприймаю поіншому. Я можу у своєму мистецтві відтворювати життя засобами, які раніше мені були невідомими»* [3, с. 19].

Оскар Вайльд не випадково використовує портрет, адже саме через нього у романі він реалізує мистецтво. З його допомогою він робить тісний зв'язок між людиною, що зображена на картині та художником, який який був творцем. Ключовою ідеєю роману є рядки із тексту: *«Мистецтво – це дзеркало, яке відбиває того, хто в нього дивиться, а не життя»* [3, с. 30].

Безіл є однозначно талановитим художником, у нього була здатність бачити основні риси людини та зображати дії на картині, але це стало причиною його смерті. Поштовхом до його кінця став портрет молодого Доріана, у який він вклав всі свої сили та почуття. Безіл настільки багато сил у свій витвір мистецтва що йому почало здаватися що цей портрет найкраще що він зробив за своє життя. [7, с. 102].

Чоловік вважав, що цей портрет є дуже незвичною та відвертою його роботою і не хотів виставляти його на загальний огляд, адже бачив, що у портреті є частина його особистості, яку він вклав у зображення Доріана Грея: *«У це полотно я вклав занадто багато душі, занадто багато самого себе»* [3, с. 20].

Безіл був чоловіком мистецтва він дуже чітко відчував красу потворність уся неминучість буття він вважав що прекрасне є вічним саме тому і вважав безсмертними свої полотна та людей які на них зображені. [7, с. 101].

Оскар Вайльд підкреслив певний контраст, адже зобразив Безіла, як некрасивого чоловіка, але некрасивого лише ззовні, адже у нього була красива душа, що відштовхувала будь-яку аморальність: *«Звичайно, я не схожий на нього. Я знаю це дуже добре. Як на правду, то я б навіть жалкував, якби став на нього схожим»*. [3, с. 34].

Словами Безіла автор передає всю сутність мистецтва: *«Художник повинен створювати прекрасні твори мистецтва, не вносячи в них нічого з свого особистого життя . Ми втратили здатність абстрактно сприймати красу. Я сподіваюся коли-небудь показати світові, що таке абстрактне почуття прекрасного»* [3, с. 56].

Безіл Голлуорд, малюючи портрет вголос роздумував про красу мистецтва, під час роботи він роздумував над образом досконалої Краси, *«що мусить поєднати в собі всю пристрасть романтичного духу давньої Еллади»*[3].

Портрет Доріана Грея, який створив Безіл не був відображенням особистості юнака, він був зображенням ідеалу, який художник шукав у мистецтві. Митець був особистістю, який за все своє життя не втрачав своєї моральності та духовності, а портрет уже був суто естетичним явищем. Мистецтво для Голуорда було абсолютною красою, яку він прагнув вивести у вічність, зробити бессмертною за допомогою свого таланту, але художника згубила саме його любов та відданість красоті, яка були знищені об'єктом зображення на портреті - Доріаном. Оскар Вайльд зобразив у романі тісну взаємопов'язаність життя та мистецтва, окреслив те, що порок у душі людини здатен вбити будь-яке мистецтво, що Безіл був відповідальним художником, але

він не побачив у Доріані його негативні риси, такі як схильність до егоїзму та духовну слабкість, власне через це він і був покараний. Оскар Вайльд підводить читача до підсумку, що порок та мистецтво не можуть бути поєднані, адже не може існувати гармонія та краса без душі та моралі. [7, с. 102]

Також автор вважає що мистецтво є повним відображенням того хто в нього дивиться, а художник який створив шедевр нажалі не може нічого змінити. Роман "Портрет Доріана Грея" є естетичною антиутопією. Письменник у романі застосовує афоризми, що визначають систему його думок про естетичність.

Роман Оскара Вайльда можна розглянути як демонстрацію поглядів естетизму автора який визначає його творчу манеру письма та життєве кредо. Письменник керується парадоксальними судженнями світовідчуття ми стилем життя. Протягом усього роману автор наголошує на думці, що мистецтво стоїть на щаблі вище ніж життя людини, водночас наголошує, що до людини визначає саме реальне життя, а не вигадка. На прикладі Доріана Грея він показує, що все таке відсутність моральних критеріїв етики взяли верх над естетикою.

У романі в Оскар Вайльд показує читачеві що надмірне любування власною красою є небезпечним.

Коли роман був написаний, він отримав різні оцінки, чимало з них були критикою. Різноманітні заклади зауважував що справжньої мораллю твору є думка, що будь-яке перебільшення своєї сили та аналогічно і самозречення тягне за собою велике покарання. Власне, як Безіл який надмірно обожнював вроду фізичну аналогічно, як і більшість художників, помер від чоловіка якого він намалював та породив в його душі марнославство.

Доріан жив лише у своє задоволення лише у чуттєвих насолодах і пробував вбити своє сумління. Лорд Генрі весь час лише спостерігав за його моральним падінням, але у кінці підводить висновок, що той хто уникає битви стає ще більш зраним.

Сюжет роману є доволі парадоксальним: у ньому зображається головний герой який захоплений своїм портретом, але водночас і художні витвір

мистецтва наводить на нього сум, адже він знає, що портрет на відміну від нього ніколи не буде змінюватись та старіти.

Доріан хотів мати вічну молодість прагнув щоб його життя розгорталось у просторі мистецтва, але усе змінилось, мистецтво стало коротким, а його життя могло бути вічним. Особистість Доріана стала витвором мистецтва, його життя стало спектаклем а події стали бажаними.

Наприкінці твору знову унаочниться мудрість латинського вислову «*Життя коротке, мистецтво — вічне*» [3].

Усі персонажі в романі «Портрет Доріана Грея», написані пензлем Оскара-естета, є втіленням його естетичних візій. Таким є не лише Доріан Грей, чиє життя стало спектаклем, але й лорд Генрі Воттон, Сібілла Вейн.

Отже, незважаючи на те що вищим кредом естетизму є мистецтво, що переважає над реальним життям, все ж Оскар Вайльд підводить підсумок до того, що реальне життя таке визначає долю людини. Автор ставить на перше місце не естетику та етику та моральність. Цей роман показує, що естетизм Вайльда має певну парадоксальність. У романі письменник показує, що краса, яка не пов'язана з мораллю автоматично стає потворною.

## 2.2. Проблема морального падіння головного героя

Трагедія роману зосереджена навколо молодого юнака Доріана Грея та охоплює часовий проміжок його життя від 20 до 38 років.

Портрет змінює свій вигляд протягом усього твору після тих чи інших дій головного героя. [15, с. 53].

Перші зміни, які відбулись із малюнком були пов'язані з подіями, коли Доріан Грей відштовхнув від себе кохану жінку Сібилу Вейн: *«Узявшись за ручку дверей, Доріан мимохідь зиркнув на портрет роботи Безіла Голворда. І враз відсахнувся, наче вражений якоюсь несподіванкою. До спальні він увійшов децю приголомшений. Вийнявши квітку з петельки, він мовби завагався в нерішучості. Зрештою таки вернув назад і, наблизившись до портрета, уважно приглянувся. У тьмяному світлі, що пробивалося крізь кремові шовкові штори, обличчя здалось йому трохи зміненим. Іншим став вираз, щось жорстоке з'явилося в обрисах рота. Дивна річ! Доріан одвернувся і, підійшовши до вікна, підтягнув штори. Кімнату залив променистий світанок, розігнавши химерні тіні по темних кутках, де вони, здригаючись, нарешті уляглися. Але дивний вираз на обличчі портрета не тільки не зник, а навіть став ще чіткішим. Тремтливе і яскраве денне світло виказувало йому складку жорстокості біля рота так ясно, наче він дивився у дзеркало після того, як вчинив щось жахливе»* [3, с. 122].

Жінка насправді кохала Доріана власне через що більше не могла удавати себе когось іншого але після цього головних героїв втратив інтерес до дівчини адже був закоханий не у неї а у її образ. Він завершить стосунки а вона не витримала цього та закінчила життя самогубством.

Доріан зрозумів, що портрет змінюється та, що він має з ним нерозривний зв'язок все ж прагне виправитися, він відмовився від кохання з сільською дівчиною, мотивуючи це тим, що не хоче і зіпсувати та очікує, що портрет все ж зміниться в кращу сторону [15, с. 53]: *«Спокійно ступаючи, він увійшов досередини, замкнув своїм звичаєм двері і стягнув з портрета пурпурове покривало. Крик обурення й болю вирвався в нього. Ніякої зміни він не побачив –*

*хіба тільки в очах з'явилося щось підступне і рот скривило лицемірним усміхом. Портрет був такий самий відразливий – навіть ще відразливіший, якщо це взагалі можливе: червона волога на його руці начебто ще пояскравішала, ще більше скидаючись на щойно пролиту кров. Доріана пройняв дрозж. Невже лиш марнослов'я спонукало його на цей єдиний у житті добрий вчинок? Чи тільки жага нових збуджень, як то насмішувато натякнув лорд Генрі? Чи просте бажання похизуватись, яке часом штовхає нас на вчинки, благородніші за нас самих? А чи все це разом? Але чому червона пляма ще побільшала? Вона розповзалася по зморшкуватих пальцях, немов якась жахлива хвороба... Кров була й на ногах портрета – чи не скрапувала вона з руки? Кров була навіть на тій руці, яка не тримала ножа!.. Що, зізнання? Може, це все до того, що він мусить зізнатися в убивстві? Виказати самого себе, піти на смерть?..» [3, с. 292].*

Н. Панова зазначає, що «портрет отримав частину душі Доріана Грея і став його совістю. Він дізнавався про події, що відбуваються в житті молодого чоловіка, як тільки вони траплялися. Портрет ніс на собі весь негатив, тяжкий вантаж часу і моральну відповідальність за скоєне зло» [17, с. 125].

Автор майстерно передає відтворення внутрішнього світу героя через портрет намальований Безілом.

Після зображення того, що робив Доріан оповідь уже переходить до вражень від портрету та закінчується внутрішнім діалогом з своїм внутрішнім світом. Його альтер его говорить йому, що він не зміг подолати своє моральне падіння, кінці роману Доріан витримує усієї правди та намагається розірвати портрет: «Доріан схопив ножа і прошив ним портрет. Почувся голосний скрик і глухий тріск. Крик передсмертної муки був такий моторошний, що вся розбуджена челядь сполошено повибігала зі своїх кімнат» [3].

Але після цієї події він помирає, на його обличчі одразу відображається усе, що він накоїв за життя, тобто усе що було зображено на портреті, який він хотів знищити. Оскар Вайльд показав, що Доріан не сприймав своє альтер его та вбив його. [15, с. 55].

Причиною самогубства Доріана Грея став душевний дисбаланс. На початку твору автор показує читачеві як у художній майстерні Безіл Голуорд малює портрет дуже красивого та молодого хлопця. Ззовні Доріан насправді був дуже красивий, його обличчя одразу викликало довіру, коли дивились на нього у ньому відчувалася щирість та чистота. Оцей майстерні Доріан познайомився з лордом Генрі який був повною протилежністю хлопця він був саркастично ним з ним та зневажав традиційні цінності. Доріан Грей після спілкування з ним повністю попав під його вплив. Філософія лорда полягала у тому що немає різниці погане Чи добре що усе має право на існування. Лорд настільки впливав на Доріана, проповідуючи йому ідеї нового гедонізму, що той повністю попав під його вплив і перетворився з талановитого та невинного хлопця на "чудовисько". Оскар Вайльд показав внутрішні хвилювання Доріана його переживання та почуття коли він слухав лорда: *«Хвилини десять він стояв непорушно, з напіврозтуленими устами і незвичним блиском в очах. Він неясно усвідомлював, що в ньому збудилися зовсім нові думки й чуття. Але йому здавалося, що вони підіймаються з глибин його єства, а не принесені ззовні. Ті декілька слів, що Безілів друг повів йому, — слів умисне парадоксальних, але сказаних, безумовно, випадково, — торкнулись якоїсь потайної струни, ніколи ще не займаної, і він чув, як вона оце тріпотіла й вібрала в ньому чудними поштовхами»* [3, с. 33].

Лорд Генрі вважав що, якщо людина володіє гарною зовнішністю, вона є генієм, саме тому він часто зазначав Доріану, що він дуже красивий.. : *«А Краса є прояв Генія — ба навіть вище за Генія, і то настільки, що це не потребує пояснення. Краса — одна з великих істин світу, як сонячне світло, як весняна пора, як відбиття в темних водах тої срібної шкаралупи, що ми зовемо місяцем. Краса — це поза всякими сумнівами. Їй дано божественне право на верховенство, Вона робить принцями тих, хто її має. Ви посміхаєтесь? О, коли настане час її втратити, ви не посміхатиметесь!»* [3, с. 37].

Лорд Генрі дуже часто повторював Доріану, що життя коротке, саме тому потрібно цінувати кожен момент та жити повним життям, не думаючи про

наслідки. Дивлячись на намальований портрет Доріан Грей був в захваті до нього нарешті прийшло усвідомлення його краси, він слухав компліменти художника водночас піднімався, але його внутрішня его було задоволеним.

Коли Доріан дивився на портрет він був дуже схвильований він дивився на свою красу але розумів що попереду буде майбутнє самете майбутнє про яке розповідав йому лорд Генрі. Настане той час, коли його зовнішня краса зітліє, він стане старим, очі будуть тьмяними, вицвітуть, а його стрункий стан буде зігнутий. Протягом життя його тіло руйнується він стане страшний та жалюгідний.

Доріан настільки перейнявся цією думкою, що подумав, що він би душу віддав за те, щоб ніколи не старіти.

О. Уайльд зображує внутрішній стан героя, його внутрішнє напруження, біль і страх: *«На думку про це Доріана, мов ножем, різонув біль, і кожна жилка в ньому задрижала. Очі його стали темні, як аметист, і зайшли слізьми. На серце ніби лягла крижана рука»* [3, с. 42].

Переживши сильне душевне хвилювання, Доріан вперше подумав про те, що було б добре, якби портрет старів, а він завжди залишався молодим: *«Який жаль! — пробурмотів Доріан Грей, усе ще не зводячи очей з картини. — Який жаль! Я зістарюся, стану бридким і потворним, а цей портрет повік лишиється молодим. Він ніколи не буде старішим, ніж ось цього червеного дня... О, якби тільки можна було навпаки! Якби це я міг лишатись повік молодим, а старішав — портрет! За це... за це... я віддав би все! Так, все, геть-чисто все на світі! Я віддав би за це навіть саму душу!»* [3, с. 42].

У Доріана була молодість і він про те щоб прийняти рішення коли починає старіти закінчити життя самогубством.

Лорд мав великий вплив на хлопця та мав на нього свої плани, він хотів стати для Доріана тим, чим Доріан став для Безіла, він хотів підкорити юнака та зробити так, щоб той душевно належав лише йому.

Знаковою подією у житті Доріана стала знайомство з актрисою Сібілою. Йому здавалося що він був закоханий в неї, він хотів бачити біля її ніг весь світ.

Віра в нього зробила його кращим він навіть забув про деякі думки лорда Генрі. Доріан захоплювався прекрасною грою своєї дівчини. Одного разу він запросив своїх друзів подивитись на виставу де вона грає. Але у цей день щось змінилось, Сібіла була байдужа, її гра була посередня, рухи були не живі. Доріан розлютився зрозумів що кохав лише образ, а не жінку та у гніві звернувся до неї з докором и сказав що більше ніколи не хоче її бачити та ніколи навіть не буду згадувати її ім'я [17, с. 140].

Коли Доріан повернувся додому він не впізнав портрет: обличчя на ньому змінилося, риси стали більш жорсткими, з першого йому здалося, що це наслідок освітлення, але коли він розсунув штори, то побачив що на обличчі картини насправді є зміни - портрет почав старіти. Після побаченого він згадав свої слова у майстерні Безіла, щоб портрет старів замість нього, а він залишався постійно молодим, або його краса не зотліла, а пристрасті та гріхи відбивалися не на його обличчі, а на портреті. Зрозумів, що його бажання здійснилося, також, що причиною цьому стало жорстоке поводження з жінкою. Він переосмислив свої вчинки та вирішив попросити вибачення у дівчини та одружитися з нею, але не встиг, лорд повідомив йому про її смерть.

Доріан не дуже довго горював, він зрозумів що за допомогою портрету зможе осмислити свої мрії, портрет стане для нього чарівним дзеркалом. Він навіть зрадив що завжди буде юним, а усі недоліки завжди будуть лише на портреті, тобто картина нестиме на собі весь негатив та відповідальність за вчинки Доріана. Хлопець заховав твір мистецтва подалі від усіх і нікому не дозволяв на нього дивитись навіть його автору Безілу. З часом Доріан все більше починає насолоджуватися життям та не думати про свої вчинки. Він часто стояв перед дзеркалом разом з портретом і порівнював своє відображення з намальованим. Йому доставало насолоди розуміти, що він далі залишається прекрасним.

Але так довго тривати не могло, коли Доріан не бачив своє обличчя на портреті, він був безтурботний та пристрасно захоплювався життям, але повертаючись додому він сідав перед малюнком та дивився на нього, через

кілька років чоловік уже не міг жити без огляду на портрет. Він став його залежністю та великим страхом. Одного разу Безілу вдалось побачити портрет, але коли він його побачив, він почав кричати і злякався зображеного на ньому злого та старого Доріана. Грей зреагував на це великою агресією та вбив художника.

Вбивство художника стало кульмінацією роману, після цього випадку Доріан не міг жити без тривоги йому здавалося, що його постійно переслідують, за ним стежать, життя стало для нього нестерпним тягарем. Він зрозумів що забруднив свою душу та займався земними задоволеннями, чим просто загубив своє життя. Думка про портрет отруїла не одну хвилину радості юнака, затьмарила меланхолією його пристрасті. Доріан узяв ніж, яким убив художника і вирішив, що хай цей ніж вб'є і його творіння. Юнак вирішив, що покінчивши з минулим, він знову буде вільний. Коли слуги увійшли в кімнату, то на стіні побачили чудовий портрет господаря, а на підлозі з ножем у грудях лежав мертвий чоловік у фраку, і тільки завдяки кільцям на руках слуги зрозуміли, що це був їхній господар Доріан Грей. [17, с. 141]

Першим етапом до морального падіння Доріана Грея стало його розуміння власної краси. Це почуття було хворобливий адже за свою красу він готовий був віддати навіть власну душу. Другим етапом стало його кохання із Сибілою, яке закінчилось трагічно і вона закінчила життя самогубством. Третім етапом стало розуміння, що він кохав не саму жінку як особистість, а образ який був нею створений. Четвертим етапом стали егоїзм та розпуста. Заключним етапом морального падіння стало вбивство. Після цього Доріана почала переслідувати манія постійного страху, яку він не зміг втримати та наклав на себе руки. Отже Оскар Вайльд описом головного героя хотів показати читачеві, що духовний світ потрібно розвивати не марними розвагами, а вічними цінностями.

## ВИСНОВКИ

Роман «Портрет Доріана Грея» є яскравим представником виявлення гедоністично-естетичних ідей Оскара Вайльда. У творі поєднанні риси інтелектуального та авантюрного роману з вкрапленнями детективного жанру. Основною метою роману стало протиставлення мистецтва та реального життя. У романі автор окреслює велику кількість проблем, що пов'язані з різними аспектами життя: культурним, соціальним та міжособистісним. Основними проблемами, що висвітлив письменник є: взаємодія людини та мистецтва, вплив мистецтва на життя людини, взаємозв'язок етики та естетики, втілення добра та зла, руйнівний вплив філософських ідей на людську душу.

Концепція естецизму Оскара Вайльда та його відношення до мистецтва передаються через три основні образи: Доріана Грея (втілення порожньої краси), лорда Генрі (теоретик та ідеолог естетизму) та Безіла Голуорда (творець прекрасного). Кожен із них реалізує основну ідею твору.

Безіл Холлуорд був митцем, яскравим представником шанувальників краси, власне він намалював портрет Доріана Грея. У його ідеології життя нероздільними є поняття естетичного та етичного, краси та моралі. Саме через це він тривожиться життям Доріана та прагне переконати його почати жити повноцінним життям, без пороків.

Його протилежністю є образ Лорд Генрі, який навпаки вважає, що основним в житті людини є задоволення особистих потреб, що є вільним від моральних законів. У романі він виступає спокусником, розвиває егоїзм та порочність Доріана, що вірить Лорду, що молодість та краса є головними цінностями у житті суспільства.

Своїм романом Оскар Уайльд доводить, що мистецтво призначене для того, аби служити для досягнення задоволення людини, а не переслідувати інші потреби.

Провівши аналіз поведінки головного героя Доріана, варто підвести підсумок, що внаслідок власних вчинків він став злочинцем та егоїстом, що

призвело до знищення його душі. Оскар Уайльд часто у романі акцентував увагу на тому, що вчинки людей підпорядковує собі та контролює совість людини. Доріан довів себе спершу до стану психологічної смерті, хоч його тіло ще було живим, його совість прокинулася занадто пізно, внаслідок чого він закінчив життя самогубством щоб позбутися душевних мук.

Так як символом сумління Доріана у тексті є його власний портрет, то його смерть настає внаслідок знищення твору мистецтва.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Астрахан Н.І. Художня філософія мистецтва у романі Оскара Вайльда "Портрет Доріана Грея" Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна. *Science and Education a New Dimension. Philology*, IV (17), Issue: 78, 2016 С.11-15
2. Бойван О. С. Гуманний аспект як складова концепту "жертвність" у творах Оскара Вайльда. *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах*. 2019. Вип. 38. С. 20-30.  
URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmz\\_2019\\_38\\_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmz_2019_38_4)
3. Вайльд О.. Портрет Доріана Грея: Роман: Для ст. шк. віку / Пер. з англ. та прим. Р. Доценка; — К.: Школа, 2003.
4. Волошина О. Стилiстичнi особливостi використання сенсорної лексики в романі О. Уайльда "Портрет Доріана Грея" . *Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]*. Серія : Філологія (мовознавство). 2013. Вип. 18. С. 333-338.  
URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu\\_filol\\_2013\\_18\\_68](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_filol_2013_18_68)
5. Градовський А. "Мистецтво - дзеркало, що відображає того, хто в нього дивиться, а не життя" (метафора портрету в романі Оскара Вайльда "Портрет Доріана Грея"). *Літературознавство. Фольклористика. Культурологія*. 2012. Вип. 11-12. С. 145-151.  
URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lfk\\_2012\\_11-12\\_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lfk_2012_11-12_17)
6. Дзера О. В. Біблійний інтертекстуальний простір роману "Портрет Доріана Грея" О. Вайльда і його українського перекладу . *Іноземна філологія*. 2013. Вип. 125. С. 159-167. -  
URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/infil\\_2013\\_125\\_25](http://nbuv.gov.ua/UJRN/infil_2013_125_25)
7. Дмитренко В. І. Концепт "Мистецтво" в романі О. Вайльда "Портрет Доріана Грея". *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2018. № 2. С. 98-106.  
URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vluf\\_2018\\_2\\_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vluf_2018_2_14)

8. Дроздовський Д. І. Реалізація концепту «розум» («мозок») у романах «Портрет Доріана Грея» О. Вайльда й «Субота» і. Мак'юена: типологічне зіставлення. Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка Національної академії наук України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика Том 33 (72) № 1 Ч. 3 2022 С. 37-42
9. Єременко О.В. Власна доля митця як ключ до осягнення його твору. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2000. №3 С.51.
10. Кеба Т. В. Особливості художнього втілення ідеї синтезу мистецтв у прозі О. Вайльда. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2014. Вип. 37. С. 32-36. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu\\_fil\\_2014\\_37\\_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2014_37_9)
11. Коновалова М. В. Життя та творчість О. Вайльда. Роман «Портрет Доріана Грея». *Зарубіжна література в школі*. 2010. №22. С. 18-24
12. Кузьменчук І. Парадокси Оскара Вайльда. *Зарубіжна література*. 2004. №9. С.10.
13. Михайлюк Н. І. Типи фокалізації в англійському "романі про митця" кінця XIX – поч. XX ст. (за романом О. Вайльда "Портрет Доріана Грея", Р. Кіплінга "Світло згасло", Дж. Голсуорсі "Вілла Рубен", С. Моема "Місяць і шеляг". *Іноземна філологія*. 2014. Вип. 126(1). С. 274-280. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/infil\\_2014\\_126\(1\)\\_37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/infil_2014_126(1)_37)
14. Михайлюк Н. Позиція оповідача в романі Оскара Вайльда "Портрет Доріана Грея". *Літературознавчі обрії. Праці молодих учених*. 2015. Вип. 23. -С. 18-23.
15. Мізінкіна О. О. Портрет у романах "Портрет Доріана Грея" О. Уайльда та "Шестиднев, або корона дому Острозького" П. Кралюка (щодо проблеми двійництва) . *Південний архів. Філологічні науки*. 2019. Вип. 79. С. 53-58. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pafn\\_2019\\_79\\_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pafn_2019_79_11)
16. Оніщенко О. Естетичний маніфест О. Уайльда: нові риси відомого портрета. *Культурологічна думка*. 2014. № 7. С. 109-115.

- 17.Панова Н. Ю. Суїцидальні тенденції в романі О. Уайльда "Портрет Доріана Грея" *.Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Сер. : Філологічні науки. 2016. Вип. 11. С. 134-141.  
URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpufn\\_2016\\_11\\_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpufn_2016_11_19)
- 18.Соколянський М. Г. Оскар Вайльд: Нарис творчості. Київ: Одеса, 1990. 278 с.
- 19.Стріха М. Оскар Вайлд на тлі українських сюжетів. *Всесвіт*. 2007. № 3–4. С. 139–143.
- 20.Чайка О. М. "Портрет" М. Гоголя і "Портрет Доріана Грея" О. Вайльда: творчі наслідування і художні відкриття. *Література та культура Полісся*. 2009. Вип. 54. С. 139-146.  
URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ltkp\\_2009\\_54\\_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ltkp_2009_54_20)
- 21.Штанько Л. Естетизм як принцип художньої творчості. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2007. № 4. С. 31-34